

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2020

Niniejsze sprawozdanie ma na celu omówienie działalności katolickiego Towarzystwa Przyjaciół Archiwum im. bł. Wincentego Kadłubka za rok 2020, natomiast jego dorobek z lat wcześniejszych opisywano cyklicznie na łamach czasopism naukowych¹. Począwszy od roku 2012, Towarzystwo prowadzi określoną w statucie² wielotorową działalność, której głównymi celami są badania naukowe nad dziejami diecezji kieleckiej, a także wspieranie instytucji Archiwum Diecezjalnego w Kielcach. Co równie istotne, nieustannie aktywizuje ono osoby duchowne i świeckie poprzez skłanianie ich do uczestnictwa w inicjatywach o charakterze popularnonaukowych, przeznaczonych dla szerokiego grona odbiorców. Charakter działań statutowych Towarzystwa był już przedmiotem

---

¹ P. Kardyś, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK) 103 (2015), s. 421-426 [za lata 2012-2014]; W. Cedro, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2015*, ABMK 105 (2016), s. 435-441; A. Kania, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2015*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” (dalej: ŚSAH) 5 (2016), s. 399-407; A. Kwaśniewski, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2016*, ABMK 108 (2017), s. 477-481; tenże, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2017*, ABMK 109 (2018), s. 481-486; tenże, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2018*, ABMK 112 (2019), s. 449-553; tenże, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2019*, ABMK 114 (2020), s. 533-539; L. Frączek, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2017*, ŚSAH 7 (2018), s. 345-351; tenże, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2018*, ŚSAH 8 (2019), s. 307-312; tenże, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2019*, ŚSAH 9 (2020), s. 307-311.

² A. Kwaśniewski, *Statut Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego Imienia Błogosławionego Wincentego Kadłubka w Kielcach*, ABMK 107 (2017), s. 469-477.

dwóch artykułów, w których zwrócono uwagę na związek istniejący pomiędzy jego aktywnością ze wskazaniem Papieskiej Komisji ds. Kościelnych Dóbr Kultury (Pontificia Commissio de Ecclesiae Bonis Culturalibus, j. wł.: Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa)³. Przedmiotowe sprawozdanie powstało w oparciu o zróżnicowany materiał źródłowy. Bazą stały się przede wszystkim artykuły zamieszczane w czasopiśmie naukowych, prasie i na Facebooku⁴. Rolę uzupełniającą pełniły materiały zaczerpnięte z dokumentacji kancelaryjnej Towarzystwa⁵ oraz informacje pochodzące z wiedzy własnej autora sprawozdania.

Na pierwszym miejscu wypada omówić działalność naukową członków Towarzystwa. Jej zakres w bardzo dużym stopniu określa realizowany od 2013 r. program *Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej*. Głównym celem jest w tym wypadku kooperacja ze środowiskiem naukowym, mająca w efekcie posłużyć do zintensyfikowania badań nad kościelnymi dobrami kultury⁶. Przyniosła ona wymierne efekty w postaci referatu autorstwa ks. dr. Andrzeja Kwaśniewskiego, poświęconego pierwszym czasopismom diecezji kieleckiej, którymi były „Maryawita” oraz „Jutrzenka” (1903–1907)⁷. Jego wystąpienia można było wysłuchać w dniu 9 czerwca 2020 r. w Kurii Diecezjalnej w Kielcach. Moderatorem tego spotkania był wówczas członek Towarzystwa, prof. dr hab. Adam Massalski⁸.

Bardzo istotnym wkładem w poznanie dziejów diecezji kieleckiej są studia biografistyczne prowadzone przez ks. dr. Andrzeja Kwaśniewskiego. Już w roku 2019 przedstawił on swój referat na temat postaci ks. Józefa Zdanowskiego⁹, na-

³ A. Kwaśniewski, *Kościelne Dobra Kultury jako narzędzie formacji Christi fideleslaici przy Archiwum Diecezjalnym w Kielcach*, „Veritati et Caritati” 7 (2016), s. 115-143; tenże, *Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego imienia błogosławionego Wincentego Kadłubka w Kielcach w latach 2012–2015*, w: *Nova et vetera. Aktualne problemy archiwów diecezjalnych w Polsce*, red. W. Żurek, Lublin 2016, s. 133-172.

⁴ <https://www.facebook.com/towarzystwoprzyjaciolarchiwumdiecezjalnego/> [dostęp: 26.03.2021]; <https://www.facebook.com/groups/1655306088077804/> [dostęp: 26.03.2021]; <https://www.facebook.com/oratoriumswietychdiecezjikielckiej> [dostęp: 26.03.2021]; <https://www.facebook.com/groups/194700014201450/> [dostęp: 26.03.2021].

⁵ Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach, dokumentacja kancelaryjna.

⁶ A. Kwaśniewski, *Program naukowy „Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej”*, <http://www.archiwum.diecezja.kielce.pl/index.php/program-naukowy> [dostęp: 26.03.2021].

⁷ Referat stał się później bazą dla artykułu, zob. A. Kwaśniewski, *Pierwsze czasopismo diecezji kieleckiej – „Maryawita”, następnie „Jutrzenka” (1903–1907)*, ABMK 114 (2020), s. 181-202.

⁸ A. Dziarmaga, *Początki czasopiśmiennictwa diecezjalnego*, „Niedziela” nr 62 (2020), nr 27 (wkładka kielecka), s. III. [referat ks. A. Kwaśniewskiego w ramach programu RKWSKN]

⁹ L. Frączek, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2019*, ŚSAH 9 (2020), s. 308.

tomiast rok później rezultaty tych badań ukazały się w postaci artykułu zamieszczonego na łamach czasopisma „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”¹⁰. Dzięki kwerendzie przeprowadzonej w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach, a także w Archiwum Norbertanek w Imbramowicach, gdzie znajduje się pokaźna część spuścizny po ks. Zdanowskim, udało się ustalić kilka kluczowych faktów. Między innymi ziemiańskie pochodzenie ks. Zdanowskiego, a także jego wyjątkowo żmudną drogę do zdobycia wykształcenia i późniejszej pracy w latach 1918–1940.

Jak można się przekonać z ww. artykułu, ks. Zdanowski był postacią, która pozostawiła ogromną spuściznę dydaktyczną, historiograficzną oraz organizatorską. Dość nadmienić, że był wykładowcą historii Kościoła w tamtejszym Seminarium Duchownym w Kielcach oraz bibliotekarzem seminaryjnej biblioteki. To dzięki niemu powstało Muzeum Diecezjalne w Kielcach, on również piastował funkcję pierwszego archiwariusza Archiwum Kurii Diecezjalnej w Kielcach. Ten bogaty i zróżnicowany dorobek stał się bazą dla artykułu opracowanego przez ks. dr. Andrzeja Kwaśniewskiego¹¹.

Biografistyka jest bez wątpienia ważną częścią działań Towarzystwa. Jego członkowie koordynowali prace nad opracowaniem dziesiątego tomu *Słownika Polskich Teologów Katolickich*, obejmującego duchownych zmarłych w latach 2004–2013¹². Wydanie tego tomu zostało dodatkowo podsumowane ukazaniem się sprawozdania z całości prac¹³, które pozostaje w związku z wspomnianym powyżej programem *Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej*. Nie można pominąć także recenzji publikacji *Nova et vetera. Aktualne problemy archiwów diecezjalnych w Polsce*¹⁴ łączącej się z Ogólnopolskim Forum Dyrektorów Archiwów Diecezjalnych (2013–2017)¹⁵.

¹⁰ A. Kwaśniewski, *Ks. Józef Zdanowski – historyk Kościoła, muzealnik, bibliotekarz i archiwista*, ŚSAH 9 (2020), s. 345-355.

¹¹ A. Kwaśniewski, *Dorobek historiograficzny księdza Józefa Zdanowskiego* [artykuł w druku].

¹² Znalazły się tam biogramy następujących duchownych z Diecezji Kieleckiej: Stanisław Bielecki, Józef Gurda, Józef Kudasiewicz, Jan Kuśmierz, Marian Pastuszko, Marian Paulewicz, Edward Skotnicki, Adam Ludwik Szafrąński, Zygmunt Antoni Szczepaniak, Tadeusz Śmiech oraz Grzegorz Zacharski.

¹³ A. Kwaśniewski, *Biogramy wraz z bibliografią podmiotową i przedmiotową duchownych diecezji kieleckiej w Słowniku Polskich Teologów Katolickich. Sprawozdanie z wykonanych prac*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 19 (2020), s. 171-188.

¹⁴ E. Grin-Piszczek, [rec.] *Nova et vetera. Aktualne problemy archiwów diecezjalnych w Polsce*, red. W. Żurek, Lublin 2016, ss. 206, „Archeion” 121 (2020), s. 1-7.

¹⁵ Drugi zjazd miał miejsce w Kielcach i był współorganizowany przez Towarzystwo. Zob. A. Kwaśniewski, *Sprawozdanie z Ogólnopolskiego Forum Dyrektorów Archiwów Diecezjalnych (2013–2017)*, „Archiva Ecclesiastica. Rocznik Stowarzyszenia Archiwistów Kościoła” 10 (2017), s. 147-151.

Oprócz biografistyki rok 2020 przyniósł dla Towarzystwa owoce również w postaci innych działań naukowych, w których uczestniczyli historycy kieleccy. Ważną publikacją była praca zbiorowa dotycząca antyfonarza kieleckiego (1372 r.) pod redakcją prof. dr. hab. Krzysztofa Brachy¹⁶. Z innych osiągnięć trzeba wspomnieć o publikacji dr. Piotra Kardysia poświęconej bibliotece bernardyńskiej na Karczówce¹⁷. Ponadto ks. dr Andrzej Kwaśniewski opublikował swój tekst o inkunabułach i starodrukach łysogórskich znajdujących się w zbiorach bibliotek polskich¹⁸. Ten sam historyk był autorem artykułu recenzyjnego poświęconego roli katalogu mikrofilmów kościelnych archiwaliów¹⁹.

Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka od lat współpracuje z Towarzystwem Przyjaciół Sztuki w Miechowie i rok 2020 nie był pod tym względem odmienny. Analogicznie jak w przeszłości kontakty przybierały formę referatów wygłaszanych w Domu Pracy Twórczej w Miechowie. Dnia 27 lutego 2020 r. ks. dr Andrzej Kwaśniewski nawiązał w swoim wystąpieniu do rocznicy powstania styczniowego, skupiając się na przedstawicielach duchowieństwa i ich udziale w zrywie niepodległościowym²⁰. Kolejnym przejawem jego aktywności popularyzatorskiej była współpraca ze Świętokrzyskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku. W dniu 15 lutego 2020 r. wygłosił tam wykład na temat pamiętnika ks. Teodora Czerwińskiego²¹.

¹⁶ M. Kaczmarczyk, *Antyfonarz dla każdego*, „eM Kielce” 16.08.2020, s. 13; B. Kwieczko, *Antyfonarz – wyjątkowa publikacja*, „eM Kielce” 30.08.2020, s. 10; *Antyfonarium Kielcense. Antyfonarz kielecki – wydanie fototypiczne z komentarzem*, red. K. Bracha, Kielce 2020.

¹⁷ P. Kardys, *Krakowskie woluminy z dawnej Biblioteki Bernardynów na Karczówce pod Kielcami*, „Nasza Przeszłość” 134 (2020), s. 67-94.

¹⁸ A. Kwaśniewski, *Inkunabuły i starodruki łysogórskie w zbiorach bibliotek polskich*, w: *Debaty Świętokrzyskie* vol. 3 (2020), red. K. Bracha, Kielce 2020, s. 29-45. Rezultaty badań nad tym zagadnieniem były już wcześniej prezentowane przez ks. Andrzeja Kwaśniewskiego podczas konferencji pt. „200 lat kasaty Świętego Krzyża. Kasata opactwa benedyktyńskiego ze Świętego Krzyża na Łyścu w 1819 roku – przyczyny, przebieg, konsekwencje” mającej miejsce w roku 2019. Zob. L. Frączek, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2019*, s. 309.

¹⁹ A. Kwaśniewski, *Znaczenie katalogu mikrofilmów kościelnych archiwaliów oraz zbiorów liturgicznych i bibliotecznych. Recenzja opracowania Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*, oprac. Maria Dębowska, Kraków 2017, ss. 677, „Archeion” 121 (2020), s. 1-13.

²⁰ M. Splawa-Neyman, *Kolejny wieczór patriotyczny w Domu pracy Twórczej im. Stefana Żechowskiego*, „Gazeta Miechowska” 13 (2020), nr 299, s. 24; A. Kwaśniewski, *Duchowieństwo diecezji kieleckiej zaangażowane w Powstanie Styczniowe* (referat wygłoszony w Miechowie).

²¹ B. Matachowska, „Pamiętnik” ks. Teodora Czerwińskiego, <http://www.sutw-kielce.pl/?p=3939> [dostęp: 26.03.2021].

Pomimo tego, że w roku 2020 pandemia COVID szczególnie dotkliwie ograniczyła możliwości kontaktów bezpośrednich i pracy grupowej, członkowie Towarzystwa nie zaniedbali aktywności na polu samokształceniowym oraz popularyzatorskim, lecz prowadzili je z konieczności w zmienionej formie. Pielgrzymki do sanktuariów odbywały się indywidualnie, z wykorzystaniem własnego transportu. Skutecznie przeprowadzono 20 wideokonferencji, których sprawną realizację techniczną zawdzięcza się Maciejowi Terkowi. Ich ogólnym planem i doбором tematów zajmował się Marian Obara. Zagadnienia były różnorodne, dostosowane jednocześnie do zainteresowań prelegentów i profilu Towarzystwa²². Dwa spośród nich zostały utrwalone dodatkowo w formie pisanej. Pierwszy tekst omawiał pobyt św. Jacka w Klasztorze Miechowskim. Drugi stanowiła recenzja pracy zbiorowej „*Miechoviana. Szkice historyczne*”²³.

Nie można zapominać o sekcji medialnej Towarzystwa, stale upowszechniającej wiedzę na temat jego działalności, czym zajmowały się Danuta Brandys oraz Maria Spławna-Neyman. Wymiar zarówno religijny, jak i popularyzatorski miało czuwanie wspólnot margaretkowych w kościele klasztornym w Imbramowicach, gdzie przybliżono uczestnikom postać św. Jadwigi Śląskiej. Z kolei w Charsznicy osoby związane z Towarzystwem obchodziły wspólnie spotkanie wigilijne. Trzeba wspomnieć dodatkowo o artykule, który omawia aktywność zawodową oraz społeczną Ligii Płonki, przewodniczki turystycznej w Nowym Korczynie. W sprawozdaniu nie może zabraknąć również notatki o czuwaniach modlitewnych w Szczaworyżu, gdyż sanktuarium to jest nieustannie wspierane przez członków Towarzystwa²⁴.

LECH FRĄCZEK

ORCID: 0000-0003-0207-4452

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

²² Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach. Dokumentacja kancelaryjna. Protokoły z wideokonferencji Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2020, oprac. M. Obara, ss. 402.

²³ A. Korban, [rec.] „*Miechoviana. Szkice historyczne*” opracowanie zbiorowe pod redakcją Włodzimierza Barczyńskiego i Marcina Florka, Muzeum Ziemi Miechowskiej w organizacji, Miechów 2018, ss. 92. ŚSAH 9 (2020), s. 259-263.

²⁴ W. Burzawa, *U Matki Łaskawej*, „Niedziela” nr 62 (2020), nr 30 (wkładka kielecka), s. VII.